

Pil tegen drankzucht voor prijs van aspirientje

Jorris Verboon

Dé pil tegen alcoholverslaving, het lijkt bijna te mooi om waar te zijn. De komende twee jaar onderzoekt psycholoog Reinout Wiers of de spotgoedkope spierverslapper baclofen inderdaad zo ontzuiverend werkt.

TEKST MEREL STRAATHOFILLUSTRATIE
JORRIS VERBOON

Studenten die drie avonden per week in de kroeg staan, het oudere echtpaar dat 'savonds een glas rode wijn drinkt of de harde werker die in het weekend de bloemetjes buiten zet: psycholoog Reinout Wiers wenst ze veel plezier toe. In zijn tweejarig onderzoek naar een pil tegen drankzucht kijkt hij meer richting het einde van het 'drinkspectrum', daar waar de zware alcoholisten zich bevinden.

"Ik heb het over mensen die al jaren een drinkprobleem hebben en heel wat behandelingen en therapieën doorliepen zonder succes. De doorgewinterde drinkers, zeg maar."

Hoezeer de onderliggende problemen tijdens praattherapieën ook aan bod komen, er is altijd nog die hardnekkige craving - extreme zucht - naar drank, die op elk moment luid en duidelijk van zich kan laten horen. "Bij deze groep wordt de zin in alcohol geleidelijk een onbedwingbaar verlangen dat het bewustzijn volledig gaat beheersen. Ten einde raad nemen ze dan toch een slok en vallen weer terug."

Voor dit sleutelmoment binnen de verslavingsbehandeling hoopt de UvA-hoogleraar de alcoholist straks een steuntje in de rug te kunnen geven middels spierverslapper

baclofen. "Eigenlijk is het meer dan een steuntje. Dit middel is een zuchtremmer, het heeft een direct negatief effect op die craving."

Tenminste, dat wijzen ietwat gebrekkige onderzoeken uit het verleden uit. Bij een eerdere Franse studie onder honderd alcoholisten, maar zonder placebogroep, bleek de helft na twee jaar baclofengebruik niet langer een zware drinker. De resultaten zijn hoopgevend, maar wat baclofen écht voor een zware alcoholist kan betekenen, is nog niet op een correct wetenschappelijke wijze aangetoond. "Je wilt weten of het niet alleen maar wishful thinking was dat die mensen van de fles weghield," zegt Wiers. "Maar als het echt werkt, heb je een goedkoop middel waar een zowat uitbehandelde groep mensen nog baat bij kan hebben."

Omdat het patent op baclofen al lang verstreken is, bestaat er vanuit de farmaceutische industrie geen interesse voor verder onderzoek. Maar een private donateur stelde geld beschikbaar voor het onderzoek, waardoor Wiers nu aan de slag kan. "Deze persoon is zelf met hulp van baclofen van zijn alcoholverslaving afgekomen. Hij wil graag weten hoe het precies zit. Uiteindelijk zou hij daar wel eens duizenden mensen mee van dienst kunnen zijn."

Samen met promovendus Esther Beraha en assistent David de Jong onderzoekt Wiers in drie grote behandelcentra in Rotterdam, Voortuizen en Epen 225 alcoholverslaafden. Zij worden ingedeeld in drie groepen van 75 deelnemers: één groep die baclofen in een lage dosis krijgt, een tweede groep die een steeds hogere dosis krijgt en een derde groep die een steeds hogere dosis placebopillen krijgt. "Een jaar lang volgen we hun alcoholgebruik en de mate waarin ze zin hebben in alcohol."

Zelf noemt Wiers het onderzoeksgebied nog vrijwel onontgonnen terrein. Jarenlang werd baclofen gegeven aan mensen met spierspasmen. Later volgden ongecontroleerde studies waaruit bleek dat het middel wellicht kan helpen bij alcoholisme. Maar óf het echt helpt en, zo ja, hoe, is nog ongewis.

"We weten nu nog niet hoe lang een alcoholist het middel moet gebruiken om van de drank af te komen. Misschien een jaar, misschien voor de rest van zijn leven." Het kan per persoon verschillen, net als de dosis van het middel. "We hebben expres voor mensen in behandelcentra gekozen, omdat we de dosis steeds verder opvoeren, wat zeker bijwerkingen met zich mee zal brengen."

Vooraf bij het opvoeren van de dosis ervaren gebruikers enkele dagen flinke slaperigheid en misselijkheid. In de eerdere Franse studie stopte twintig procent van de alcoholisten vroegtijdig omdat ze zo'n last hadden van de bijwerkingen. "Toch voeren we de dosis in ons onderzoek op, omdat we verwachten dat het remmen van die zucht pas bij een hogere dosis goed optreedt. En als we eenmaal de juiste hoeveelheid te pakken hebben, blijft deze stabiel en zullen de bijwerkingen weer afnemen."

Wiers hoopt dat de pillen van 'toegevoegde waarde' zijn voor de reguliere behandeling. "Het moet zeker niet de huidige hulpvormen vervangen. Die therapieën zijn gericht op de achterliggende problemen, de pillen op het directe gedrag. De combinatie van die twee kan veel doen."

Maar eigenlijk gaat het volgens Wiers om een combinatie van drie hulpmiddelen: praten, pillen en training. Die laatste ontwikkelde hij zelf een aantal jaren geleden. Hij liet alcoholisten op de computer naar plaatjes kijken van alcohol en frisdrank. Met een joystick moesten

ze 'staande' plaatjes naar zich toe trekken, 'liggende' plaatjes juist van zich afduwen. "Alcoholisten zijn geneigd plaatjes met alcohol naar zich toe te trekken." Maar omdat in de test de meeste alcoholplaatjes liggende plaatjes waren, waren ze gedwongen ze van zich af te duwen.

De training bleek succesvol: na een jaar was er een extra tien procent deelnemers die nog steeds niet dronk. De training had namelijk effect gehad op hun gedrag in bijvoorbeeld een supermarkt. "Normaal grijpen ze direct naar de fles, maar dit keer niet, omdat we dat keuzemoment, die split second, beïnvloed hebben. Ze 'duwen' het weg."

Of de zware alcoholist via praten, trainen en pillen een 'gewone' gezelligheidsdrinker kan worden, durft Wiers niet te zeggen. "De meeste experts denken dat dat eigenlijk voor zware langdurige alcoholisten vrijwel nooit is weggelegd. Het is alles of niets."

Eerst moet Wiers nog zien of baclofen de verwachtingen waarmaakt. "Maar de potentiële winst is enorm groot, zeker als je bedenkt dat het middel ongeveer zo veel kost als een paracetamol."

Voor meer informatie:
www.baclofenstudie.com

Voor mensen met alcoholproblemen die zoeken naar een thuisstraining zonder pillen:
www.test.uva.nl/toptrainingen

Verslaving voor de helft genetisch bepaald

Waar UvA-hoogleraar Reinout Wiers de doorgewinterde alcoholist hoopt te helpen, gaat AMC-hoogleraar genetische psychiatrie Eske Derks terug naar de basis van alcoholproblemen: de genen.

Onderzoekers stelden al vast dat er

niet zoiets bestaat als hét alcoholgen. Er zijn veel verschillende genen die op elkaar inspelen en samen de kans op alcoholisme vergroten. "Door tweelingenonderzoek weten we dat de genen voor vijftig procent van invloed zijn op het krijgen van een alcoholverslaving," zegt Derks.

Dat is een flink percentage, erkent ze, maar het betekent nog niet dat iemand met veel 'alcoholgenen' niet aan een alcoholverslaving kan ontkomen. "Longkanker is ook erfelijk, maar iemand met een verhoogde kans op longkanker kan wel degelijk een verschil maken met zijn gedrag. Door te stoppen met roken kan iemand jaren van zijn leven terugkopen."

Derks onderzoekt de komende vier jaar van vijftientig families tien familieleden, van wie er minimaal twee aan alcohol verslaafd zijn. Ze neemt deze 250 personen bloed af en ondervraagt hen over hun psychische toestand en eventuele verslavingen. "Daarna gaan we al die bouwstenen vergelijken om te ontdekken of er genen zijn die met elkaar overeenkomen -of juist niet."

De AMC-onderzoeker hoopt veelvoorkomende én zeldzame bouwstenen te ontdekken die van invloed zijn op het krijgen van een alcoholverslaving. "Uiteindelijk, als we heel veel verder zijn, kunnen we zeggen wat die bouwstenen precies doen, wat van pas kan komen bij de behandeling van alcoholisten, en misschien nog wel beter: bij de preventie ervan."

Zo weten onderzoekers dat compulsiviteit (dwangmatigheid), stress, depressie, hang naar sensatie en impulsiviteit van invloed zijn op alcoholisme. "Een kind met adhd is impulsiever dan andere kinderen. Het is belangrijk zo'n kind te behandelen. Gebeurt dat niet, dan neemt de kans op alcoholisme op latere leeftijd toe."

Derks onderstreept dat deze eigenschappen niet uitsluitend voor alcoholisten gelden, maar net zo goed voor mensen die aan bijvoorbeeld drugsverslaafd zijn.

Vooralsnog bestaat er één genetische variant die direct alcoholgebruik beïnvloedt. Deze genetische variant komt vooral voor bij Aziaten, met name Japanners, en maakt dat hun lichaam de alcohol slecht verwerkt. "De dragers van deze variant voelen zich na een paar drankjes vrij slecht, waardoor het een natuurlijke alcoholremmer is," zegt Derks. "Maar het moge duidelijk zijn, over deze genetische variant beschikken de meeste alcoholisten dus niet."

Families die willen meedoen aan het onderzoek van Eske Derks kunnen mailen naar:
amcpsychiatrie.research@amc.uva.nl, onder vermelding van: **onderzoek alcoholverslaving.**